

Elgesio koregavimo ratas: gairės žmonių pažinimui ir jų elgesio keitimui

Dr. Laimutė Anužienė

Skūnės vietokūros mokymai-dirbtuvės,
2024 m. kovo 9 d.

Probleminės sritys

- Socialinė percepcija- mąstymas apie save ir kitus
- Tarpasmeninė sąveika- žmogaus ryšiai su kitais
- Socialinė įtaka- nuostatų ir elgesio keitimas

Socialinės psichologijos tikslas išsiaiškinti:

- Kaip jie veikia vieni kitus
- Ką žmonės mano vieni apie kitus
- Kaip elgiasi vieni su kitais

Ryšys su kitais mokslais

- Sociologija
- Asmenybės psichologija
- Bendroji psichologija
- Teologija
- Filosofija
- Biologija
- Chemija
- Fizika

Socialinēs psihologijos atstovai

- Pradžia- 1880
- Krizė- 1961
- Pliuralizmo era- 1976
- Gustav LeBon, Normann Triplett, Muzafed Sherif, Kurt Levin, Gordon ALLport, Salamon Asch, Leon Fertinger, Fritz Heider, Carl Hovland, John Thibaut ir Harold Kelly

Socialinės psichologijos tyrimai

- Fundamentalūs tyrimai, kurie atliekami tam, kad geriau suprastume žmogaus elgesį
- Taikomieji tyrimai, kurie atliekami tam, kad geriau suprastume realaus gyvenimo tam tikrą įvykį arba rastume realios problemos sprendimą.

Tyrimai

- Laboratoriniai tyrimai
- Lauko tyrimai
- Koreliacinis tyrimas
- Anketinė apklausa
- Eksperimentas

Socialinė atribucija

- Tai yra elgesio priežasčių aiškinimo procesas
- Atribucijos teorijos:
- F.Heider teorija, E. Jones ir K. Davis teorija, H. Kelly teorija, B. Weiner teorija.
- Atribucijos klaidos

Atribucijos klaidos

- Šališka motyvacija
- Tikėjimas teisingu pasauliu
- Pritarimo iliuzija
- Stereotipai

Asmenybė ir grupė

- Socialinė facilitacija
- Socialinė simuliacija
- Deindividualizacija
- Makiavelizmas

Socialinės jėgos

- Įtaigumas
- Konformiškumas
- Grupinis spaudimas
- Minios efektas
- Verbavimas
- Kojos tarpduryje principas
- Užtrenktų durų efektas

Socialinės jėgos

- Šviestuvo efektas
- Pigmaliono efektas
- Aido efektas
- Altruizmas

Socialiniai vaidmenys

- Tai žmogaus elgesio būdų visuma, būdinga kokiai nors veiklos sričiai.
- G. Allport išskiria:
- Vaidmens lūkesčiai
- Vaidmens supratimas
- Vaidmens priėmimas
- Vaidmens vykdymas

Soc. vaidmenų rūšys

- Oficialus vaidmuo- jo turinys įformintas ir paremtas instrukcijomis
- Neformalus vaidmuo- remiasi susitarimu, morale, tradicijomis.
- Vaidmuo gali būti apibrėžtas ir neapibrėžtas.

Vaidmenų konfliktai

- Žmogus atlieka daug vaidmenų, kurių negali suderinti, vaidmenys prieštarauja vieni kitiems, žmogus negali suderinti prioritetus.

Socialinis statusas

- Padėtis paprastai būna susijusi su elgesio taisyklėmis, teisėmis ir pareigomis.
- Žmogus stengiasi palaikyti aukštesnį statusą.
- Statuso palaikymo būdai gali būti visuomenei priimtini arba nepriimtini, veiksmingi arba neveiksmingi.

Statusų hierarchija

- Hierarchija yra griežtai nusistovėjusi.
- Oficialus statusų hierarchijos –pažeidimas aiškinamas kaip nepagarba ir nesiskaitymas.
- Konfliktai kyla dėl statuso hierarchijos pažeidimo.

Socialiniai vaidmenys

- Vaidmens nepriėmimas
- Vaidmens interpretacija
- Nematomi vaidmenys
- Maskuojantys vaidmenys
- Vaidmenų apkrova
- Vaidmenų konfliktas

Grupė

- Tai organizuota sistema žmonių, turinčių bendrus tikslus ir uždavinius.
- Būdinga siekti užsibrėžto tikslo

Grupių rūšys:

Visvaldas Legkauskas išskiria dvi pagrindines grupių rūšis:

1. Artimų žmonių;
2. Tikslų siekimo.

Antanas Suslavičius išskiria:

1. Oficialias ir neoficialias;
2. Referentines;
3. Stigmatizuotas;
4. Subkultūros

Oficialios ir neoficialios grupės

- Oficiali grupė – socialinė bendrija, atliekanti bendrą darbą, įgyvendinanti jai iškeltus ir visuomenei reikšmingus uždavinius, turinti jos narių santykius reglamentuojančias taisykles ir juridinį statusą.
- Neoficiali grupė – susidaro pati niekas formaliai jos nekuria, nėra jokių jos narių santykius reglamentuojančių oficialių taisyklių, jos pagrindas – vertybių, gyvenimo būdo, tikslų panašumas.

Referentinės grupės

- Referentine vadinama grupė, kurios normos, tikslai, elgesio standartai yra mūsų asmenybės kriterijus, renkantis tą ar kitą elgsenos būdą.

Stigmatizuotos grupės

- Tai grupės, nuo kurių kiti žmonės šalinasi dėl daugelio priežasčių: fizinių trūkumų, sergamumo „stigmatizuotomis“ ligomis, vertybių ir gyvenimo būdo skirtumų. Tai vengimo grupės.

Subkultūros grupēs

- **Subkultūra** – kultūros variantas, būdingas tam tikrai grupei žmonių, kurią vienija pasaulėžiūra, pomėgiai, socialinė padėtis kiti ypatumai.

Grupė

- Privaloma
- Laisva
- Pirminė
- Antrinė
- Mikro
- Makro

Grupė

- Veiklos bruožai:
- Išsilaiko
- Realizuoja tikslus
- Keičia veiklos būdus

Grupės vystymosi stadijos

- Formavimas
- Šturmovimas
- Normavimas
- Vykdymas
- Perėjimas

Komunikacija grupėje

- Ašis
- Grandinė
- Ratas
- Daugiakanalė sistema

Grupės lyderis

Grupės lyderis – žmogus, kuris grupės veiksmams daro didesnę įtaką nei kiti jos nariai.

Lyderis gali būti:

- Formalus;
- Neformalus.

Lyderis

Grupės lyderį apibūdina tokie požymiai, kaip aukštas statusas grupėje, efektyvi iniciatyva ir centrinė padėtis grupės bendravimo tinkle.

Lyderystės teorijos

- Lyderio bruožų
- Grupės funkcija
- Situacinė funkcija

Lyderysté

- Autoritariné
- Demokratiné
- Liberalioji

Bendravimo tipai

- Intrapersonalinis – bendravimas su savimi (vidinis)
- Interasmeninis, tarpasmeninis – bendravimas su kitais (socialinis).

Rūšys

- Tarpasmeninis
- Grupinis
- Asmens ir grupės
- Tarpgrupinis
- Tiesioginis
- Netiesioginis

Keitimasis informacija (Komunikacija)

- **Komunikacija** – tai keitimasis informacija, naudojant kokią nors ženklų sistemą;
- Informacijai perduoti naudojami įvairūs būdai: žodinis ir nežodinė bendravimas;
- Verbaliniu (žodiniu) būdu mes perduodame tik 20-40% informacijos, o 60-80% atitenka neverbalinei (nežodinei) komunikacijai

Tarpusavio sąveika

- Tai bendraujančiųjų poveikis vienas kitam;
- Pagrindiniai sąveikos tipai - **bendradarbiavimas** ir **varžymasis**. Šiuos du kraštutinius tipus galima nusakyti ir kitais žodžiais: „konfliktas“ arba „prisitaikymas“ ir „opozicija“ ir pan.

Jei bendraudami vienas kitam padedame realizuoti poreikius ir patiriame abipusę naudą, sakome, kad *bendradarbiaujame*. *Varžantis* tenkinami tik vieno žmogaus ar vienos grupės poreikiai

Konfliktas

- Tai maždaug vienodo stiprumo, bet priešingos krypties jėgų sąveika, tai yra nesuderinamų motyvų, interesų, nuomonių, nuotaikų susidūrimas;
- Sukelia stiprius emocinius išgyvenimus;
- Pagal formą konfliktai skirstomi:
 - 1) asmenybės konfliktai;
 - 2) tarpasmeniniai konfliktai;
 - 3) konfliktai tarp grupių.

I Periodas

- Froidas- vidinis konfliktas
- Adleris- konfliktas kyla, kai asmuo nori išsivaduoti iš nevisavertiškumo jausmo
- Horni- nepakankamas artimųjų geranoriškumas
- Fromas- žmogus negali realizuoti tikslų
- Lorencas- individo ir minios agresyvumas

II Periodas

- Žaidimų teorija
- Organizacijos sistemų teorija
- Derybų proceso teorija

Tipai

- Vidiniai:
- Vidiniai sunkumai
- Asmenybės krizės
- Vidiniai asmenybės konfliktai

Tipai

- Tarpasmeniniai:
- Pagal poreikius
- Pagal gyvenimo sferas
- Pagal santykį
- Pagal trukmę
- Pagal pavaldumą
- Pagal emocinę įtampą

Tipai

- Pagal intensyvumą
- Pagal nukreiptumą
- Pagal konflikto sukėlėją
- Pagal kontrolę

Dinamika

- Etapai: atširadimas, suvokimas, atvira sąveika, plėtra, išsprendimas
- Fazės: pradinė, kilimas, pikas, kritimas

Konflikto strategijos

- Rungtyniavimas
- Prisitaikymas
- Vengimas
- Kompromisas
- Bendradarbiavimas